

La felicitat es va quedar a pagès

La Generalitat de Catalunya organitza el primer Congrés de Món Rural de Catalunya just en el moment en què el sector editorial s'ha abocat a publicar llibres sobre l'antiga vida a pagès. Són documents únics, com els testimonis que recull fa tres anys la revista 'Gavarres', de Cassà de la Selva. Però el clàssic 'La vida a pagès', de Salvador Vilarrasa, no s'ha superat encara.

El primer Congrés del Món Rural de Catalunya, que es desenvoluparà arreu del país durant més d'un any, fins al maig del 2006, es fixarà com un dels objectius "millorar la percepció que els ciutadans tenen del món rural i prestigiar-lo", va dir el director general de Desenvolupament Rural de la Generalitat de Catalunya, Jordi Williams Carnes, en la presentació a la premsa, celebrada el passat dia 3 de febrer al Palau Robert de Barcelona.

Els ciutadans, alguns ciutadans, tenen potser una percepció negativa i despreciada del món rural català, però no els lectors dels llibres i de les publicacions que parlen del món rural català previ a la mecanització i a la societat de consum, perquè normalment són textos que ho fan amb el color de l'enyorança.

No amaguen, alguns d'aquests escrits, que les condicions de la vida a pagès eren dures, fins fa quatre dies, sense electricitat, sense telèfon ni ràdio, sense calefacció i sovint sense aigua corrent, a més de viure, molts d'ells, aïllats a les muntanyes, amb poques ocasions per baixar al poble —només per al mercat setmanal— i sense festa setmanal ni vacances.

Però, com diu la periodista i poeta Anna Aguilar (Gurb, 1975), autora d'un dels llibres més recents sobre el nostre món rural, *Viure a pagès. 1900-1950* (Proa), i descendent d'una família de pagesos de la plana de Vic, hauríem d'aprendre, d'aquestes generacions de pagesos que vivien escanyades i que les passaven tan magres, "el valor que donaven a aquella felicitat a voltes dosifi-

cada però sempre espontània i sincera."

La felicitat es va quedar a pagès? Sí, era un món feliç, pensen els lectors d'aquests llibres testimonials. O, com diu la contracoberta del llibre d'Anna Aguilar, un recull dels records de vuit persones de la comarca d'Osona que van viure bona part de la seva vida a pagès, era un món en què se sabia treure tot el profit del poc que la gent tenia i guanyava.

Són textos nostàlgics, de quan Catalunya era més catalana, i que encomanen felicitat, per una banda, i enyorança per un món idíl·lic perdut, per l'altra. Per això tenen tanta acceptació.

Els editors de Proa, que ara ha publicat el llibre d'Anna Aguilar, no s'ho pensaven, fa cinc anys: van quedar sorpresos l'any 2000 de l'èxit del llibre *Les feines de la vella pagesia*, escrit pel pagès de la Segarra Miquel Pont (Cervera, 1936) i dos anys després en publicaven una segona part, *Calendari dels vells oficis*.

L'edició del primer volum, il·lustrat amb unes magnífiques fotografies, no va ser una iniciativa de l'editorial, sinó del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya i del Centre Municipal de Cultura de Cervera, i potser sense aquests ajuts l'editorial no hagués publicat el llibre, llibre que van excloure de les col·leccions habituals de la casa.

Miquel Pont recorda a *Les feines de la vella pagesia* com era la vida d'un noi de catorze anys, fill de pagesos, a la Segarra, als voltants de l'any 1950. El lector es va sentir captivat pel relat de Miquel Pont, segmentat segons les esta-

cions de l'any i els treballs agrícoles inherents a cada una d'aquestes, un relat pensat amb l'objectiu de "donar a conèixer com vivíem, feliços com érem i amb el que teníem".

La mateixa operació que ha fet Anna Aguilar la fa el periodista Jordi Creus (Trempt, Pallars Jussà, 1964), director de la revista *Sàpiens*, amb *El Pirineu perdut* (Ara Llibres, 2003) i *Memòria dels Pirineus. Deu testimonis d'un món que s'acaba* (Ara Llibres, 2004).

El periodista ha destacat, en l'epígraf del segon llibre, aquest testimoni, d'una padrina de cent dos anys del Pallars Jussà: "De la vida d'avui m'agrada que la gent va més neta i es viu en unes condicions millors. Però abans es vivia més feliç que no pas ara, no hi havia tanta enveja. Avui l'enveja s'ho menja tot, la vida és molt bèstia. Els diaris només porten desgràcies. L'altre dia vaig llegir que un home va matar la dona i la va fer a bocins. Quina animalada!"

Es veu que abans, ni al XX ni al XIX, no hi havia ni guerres, ni repressió, ni venjances, ni bandolers, ni revoltes, ni drames rurals: de quina pagesia parlava, doncs, Víctor Català, Àngel Guimerà, Josep Pous i Pagès i Marià Vayreda?

L'aparició, al segle XXI, d'aquests llibres, i d'altres de similars —*Històries del calendari pagès: treballs, festes i costums rurals a través de l'almanac català* (Grata, 2002), de Felip Vendrell, per exemple—, no és producte de l'atzar o d'una moda només, sinó també de la necessitat d'aprofitar l'última oportunitat per recollir les veus dels testimonis de la vida a pagès que es va acabar de sobte amb la mecanització i el progrés material, fa mig segle. Una vida que, com recorda Aguilar, s'havia mantingut igual durant generacions i generacions.

Una modèlica publicació bianual fundada a Cassà de la Selva el juny del 2002 i dirigida per Xavier Cortadellas, *Gavarres*, revista de les serralades de les Gavarres i de l'Ardenya —espai de la costa Brava i del seu rerepaís situat entre el Baix Empordà, la Selva i el Gironès— es dedica sistemàticament a recollir els records dels pagesos, molts dels quals, si no ho havien fet abans, van haver d'abandonar els seus masos, encimbellats a les muntanyes, quan el

La idealitzada vida a pagès és objecte de diverses cròniques viscudes. El gran clàssic continua sent *La vida a pagès*, de Salvador Vilarrasa, escrit els anys vint i publicat el 1965.

turisme, amb el creixement espectacular de llocs de feina en el sector dels serveis i de la construcció, va oferir-los la possibilitat de guanyar un bon sou, baixar al pla i canviar de casa.

La revista ha dedicat dossiers especials a les dones pageses, als vells oficis i a l'estraperlo i al contraban, però sempre inclou en les seves pàgines algun testimoni de la vida de pagès perduda. La tasca documental que fa *Gavarres*, com també el seu model periodístic i gràfic, hauria d'encomanar-se amb urgència a la majoria de revistes comarcals.

Ara que els editors han vist que hi ha un públic que vol somniar amb la vida a pagès dels nostres avantpassats, seria bo que un editor nacional s'interessés per incorporar a les col·leccions, a través d'una coedició, un llibre de distribució reduïda, el clàssic de Salvador Vilarrasa i Vall, fill d'una casa pairal de la Pobla de Lillet (Berguedà), *La vida a pagès*, publicat per la Impremta Maideu de Ripoll el 1965 i reimprès posteriorment.

A banda de la llibreria de la impremta ripollenca, només es pot trobar en llibreries especialitzades en temes comarcals i excursionisme, per tant, ha tingut una distribució reduïda i injusta. Injusta perquè, com va dir el lingüista mossèn Antoni Griera en el pròleg, ningú no ha-

via descrit, fins a aquell 1965, la vida pagesa a l'alta muntanya com va fer Salvador Vilarrasa als anys vint. El folklorista Vilarrasa ho va fer en una sèrie d'articles publicada a *Scriptorium*, publicació fundada per la colla folklorista de Ripoll apadrinada per Rossend Serra i Pagès, una de les fonts lingüístiques més utilitzades per Francesc de B. Moll i Joan Coromines per documentar un mot. El llibre de la Impremta Maideu és el recull d'aquests articles.

Vilarrasa, autor d'un altre document clàssic, *La vida dels pastors*, parla de la vida a pagès a partir de la que viure i conèixer als voltants de les viles de Ripoll, Alps i Gombren, però en especial de la d'un municipi de pagès únic, sense nucli urbà, les Llosses.

Com faria posteriorment Miquel Pont, descriu el pas de les estacions, tan marcada a pagès, i encara és més detallista perquè ho fa mes a mes. Exhaustiu i detallat, i més descriptiu que emotiu, d'una banda. I escrit amb prosa senzilla, directa i segura, i sense pretensions literàries, el relat és d'una gran solidesa narrativa, de l'altra. Era la crònica de la vida a pagès i manté aquest honor després de l'aparició, en el segle XXI, de les noves cròniques, totes ben interessants.